

Asia: VN/12734/2019

Pakkoavioliiton mitätöinti ja ulkomailla alaikäisenä solmitun avioliiton tunnustaminen

Suomessa pakottamalla solmitun avioliiton päättäminen

- 1. Arviomuistion luvussa 2.1 on käsitelty Suomessa pakottamalla solmitun avioliiton purkamismenettelyä ja ehdotetaan uutta säännöstä, jonka mukaan pakottamalla solmittu avioliitto voitaisiin kumota. Kumoaamisen oikeusvaikutukset olisivat samat kuin avioerossa. Kannatatteko ehdotusta?**

Kyllä

Perustelut ja mahdollinen vaihtoehtoinen sääntelymalli, jota tuette

Jatkovalmistelussa tulee arvioida edellyttääkö pakkoavioliittotilanteiden moninaisuus sitä, että vaihtoehdoksi säädetään kumoamisen lisäksi mahdollisuus pakkoavioliiton mitätöintiin ja eroon ilman harkinta-aikaa. Lain tulisi mahdollistaa vaihtoehto, joka olisi tosiasiallisesti ja erilaissa pakkoavioliittotilanteissa avioliittoon pakotetun ja liitossa syntyneiden lasten edun mukainen sekä riittävän yksinkertainen erityisen haavoittuvassa asemassa olevien kannalta.

Pakkoavioliitto voi olla ihmiskauppaa. Lisäksi voi olla myös tilanteita, jossa molemmat puoliset on pakotettu avioliittoon.

On tärkeä, että avioliiton pakotetulla on mahdollisuus siihen, että kumoamisen tai mitätöinnin jälkeen siviilisääty ei ole ”eronnut”. On olennaista varmistaa, että avioliiton päättymisestä ei aiheudu uhrille ja avioliitossa syntyneille lapsille kielteisiä seurauksia.

Jatkovalmistelussa tulee turvata, että näyttökynnys pakottamisen osalta on riittävän alhainen. Kumoaaminen ei saa olla sidoksissa rikosprosessiin. Näyttökynnys voi johtaa siihen, että kumoamismahdollisuus ei tosiasiallisesti paranna uhrien asemaa mitenkään.

Pakotetun osalta on turvattava jatkoluvan saaminen. Pakolaisneuvonnan käytännön työssä on havaittu, että ulkomaalaislain 54 §:n 6 momentin edellytys ” hänen henkilökohtainen tilanteensa on erityisen vaikea puolison häneen tai hänen lapseensa perhesiteen voimassaolon aikana kohdistaman tai hyväksymän väkivallan tai hyväksikäytön vuoksi ja luvan epääminen olisi olosuhteet huomioon ottaen kohtuutonta”, on ollut hyvin vaikea osoittaa vaaditun näytön takia, koska uhrin eivät ole osanneet hakea apua ajoissa ja esimerkiksi ilmoittaa asiasta poliisille. Lainkohdan muutostarve tulisi arvioida myös pakkoavioliiton uhrien aseman turvaamiseksi. Tilanteissa, joissa pakkoavioliiton uhrilla on oleskelulupa perhesiteen perusteella, jatkoluvan epävarmuus on omiaan estämään tapausten ilmituloa.

On tärkeää, että kumoamiselle ja mitätöinnille ei aseteta määräaika. Arviomuistiossa esitetty määräaika on aivan liian lyhyt.

Pakkoavioliiton uhrin ovat usein moninkertaisesti haavoittuvassa asemassa, joten on erittäin tärkeää, että uhrin saavat oikeudellista neuvontaa ja kumoamisprosessi olisi mahdollisimman yksinkertainen, selkeä ja maksuton. Jos kumoamiskanteen nostaminen ja prosessi on vaikeaselkoinen, hidas ja raskas, niin on epätodennäköistä, että kaikkein heikommassa asemassa olevat siihen turvautuisivat.

2. Arviomuistion luvussa 2.2 on käsitelty Suomessa alaikäisenä tai muusta avioliiton esteestä huolimatta solmitun avioliiton purkamista ja päädytty siihen, että tarvetta lainsäädäntömuutoksiin ei ole. Oletteko johtopäätöksestä samaa mieltä?

Ei

Perustelut ja mahdollinen vaihtoehtoinen sääntelymalli, jota tuette

Alaikäisenä solmitun avioliiton osalta tulisi olla mahdollisuus tuomita avioeroon ilman harkinta-aikaa, kun lapsen etu näin yksilöllisesti edellyttää.

Ulkomailla solmitun alaikäisavioliiton tunnustaminen

3. Arviomuistion luvussa 3 on käsitelty ulkomailla alaikäisenä solmitun avioliiton tunnustamista Suomessa. Arviomuistiossa ehdotetaan nykyisten säännösten täsmentämistä niin, että ulkomailla alle 18-vuotiaana solmittu avioliitto voitaisiin tunnustaa Suomessa vain erityisestä syystä, jos ainakin toinen puolisoista on asunut avioliiton solmimishetkellä Suomessa. Kannatatteko ehdotusta?

Kyllä

Perustelut ja mahdollinen vaihtoehtoinen sääntelymalli, jota tuette

Varauksellinen kyllä. Myös tämän osalta pitäisi mahdollistaa yksilöllinen lapsen edun arviointi tapauksessa. Se, että kategorisesti jätettäisiin tunnustamatta alle-18 vuotiaana solmittu avioliitto, voisi johtaa perusteettomasti perhe-elämän rajoittamiseen ja aiheuttaa sekä avioliiton alaikäisenä

solmineelle erityisen haavoittuvassa asemassa olevalle puolisolle, että puolisoiden alaikäiselle lapselle kohtuuttomia seuraamuksia esimerkiksi haettassa oleskelulupaa perhesiteen perusteella. Näin erityisesti, jos on kyse perheenyhdistämisestä ja hakija ulkomailla on alaikäisenä avioliiton solminut vaimo. Lähtökohtana olevasta alaikäisten solmimien avioliittojen tunnustamatta jättämisestä tulisi voida poiketa esimerkiksi lapsen edun perusteella ja/tai sillä perusteella, että puoliset ovat täysi-ikäisiä tunnustamista haettaessa. Avioliiton tunnustamatta jättämisellä voisi näissä tilanteissa olla enemmän haitallisia vaikutuksia alaikäisenä avioliittoon päätyneillä kuin tunnustamisella.

4. Onko teillä kommentteja arviomuistion jaksossa 3.3 mainittuihin erityisiin syihin, joiden perusteella tällaisen avioliiton tunnustaminen voisi poikkeustapauksessa olla perusteltua?

Arvioinnissa tulee lisäksi ja erityisesti ottaa huomioon lapsen oikeudet ja lapsen edun ensisijaisuus tapauskohtaisesti. Ks. edellä kohta 3.

5. Onko arviomuistiossa ja sen taustalla olevassa selvityksessä arvioitu tunnustamissääntelyn ja -käytäntöjen nykytilan sekä eri vaihtoehtojen etuja ja haittoja riittävän kattavasti?

Kyllä

Perustelut

Selvitystyö on hyvä ja kattava, myös lapsen oikeuksien osalta. Sääntelymallit edellyttävät jatkotyöstämistä tavoitteiden saavuttamiseksi, sekä eri vaihtoehtojen ja vaikutusten arviointia perustavanlaatuisten oikeuksien turvaamiseksi käytännössä (erityisesti lapsen oikeudet ja oikeus perhe-elämään).

Jatkovalmistelussa tulisi vielä huomioida kansainvälistä suojelua hakevien ja saaneiden erityistilanne, myös tähän ryhmään kuuluvien perustavanlaatuisten oikeuksien turvaamiseksi.

Muut huomiot

6. Onko teillä muuta lausuttavaa arviomuistiosta tai sen taustalla olevasta selvityksestä?

Pakkoavioliittotilanteissa tulee aina ensisijaisesti arvioida ja huomioida uhrin sekä lapsen etua.

Laine Marjaana
Pakolaisneuvonta ry